

COCHEMSKÁ PRAXE V REGIONU PÍSEK A MILEVSKLO

*Manuál zavádění Cochemské praxe
pro zúčastněné profesionály*

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

COCHEMSKÁ PRAXE V REGIONU PÍSEK A MILEVSKLO

*Manuál zavádění Cochemské praxe
pro zúčastněné profesionály*

Autoři

Oldřich Matoušek, PhDr. Doc.
JUDr. Jana Tomešová
PhDr. Sylva Hönigová
Mgr. Ivana Kahovcová
Mgr. Andrea Veselá Vondrášková
a kolektiv spolupracovníků

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Publikace vznikla v rámci projektu **Mezioborová spolupráce při zavádění Cochemské praxe v regionu Písek a Milevsko** (reg.č. projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/17_071/0007626), který byl financován z Operačního programu Zaměstnanost.

OBSAH

1 VÝCHODISKA – POTŘEBY RODIČŮ A DĚTÍ	6
2 COCHEMSKÉ PRAXE V OKRESE PÍSEK	13
3 PŘEKÁŽKY UPLATŇOVÁNÍ COCHEMSKÉ PRAXE	22
4 EDUKACE RODIČŮ	25
5 ZJIŠŤOVÁNÍ NÁZORU DÍTĚTE	33
6 DOHODY RODIČŮ	35
7 RODIČOVSKÝ PLÁN	38
Literatura	48

POJEM, PRINCIPY A ZÁKLADNÍ NÁSTROJE COCHEMSKÉ PRAXE

Cochemská praxe je založena na interdisciplinární spolupráci zástupců profesí, které se podílí na řešení konfliktu rodičů při úpravě poměrů svých dětí pro dobu po rozvodu. Vznikla v německém městě Cochem před více než 20 lety. Zakladatel této praxe, soudce Jürgen Rudolph, byl prvním soudcem v Německu, který začal v rámci interdisciplinárního týmu tuto praxi realizovat a pro popis této praxe zvolil již zmíněné označení interdisciplinární spolupráce. Spolupráce zainteresovaných odborníků má vést k předcházení konfliktu rodičů, a naopak pomoci vytvoření a dodržování rodičovské dohody týkající se péče o dítě po rozvodu/rozchodu rodičů.

Pojem interdisciplinární spolupráce lépe vystihuje fungování této praxe, avšak v České republice se vžil označení Cochemská praxe.

Cochemská praxe má posílit rodičovskou odpovědnost v situaci rozchodu/rozvodu rodičů. Má rodiče odvrátit od vývoje jejich vztahu směrem k chronickému nepřátelství, a především od poškozování dětí. Dítěti má zachovat kontakt s oběma rodiči v míře, která bude pro všechny zúčastněné schůdná a pro dítě přínosná.

V rámci Cochemské praxe se státní orgány nezaměřují na zjišťování, kdo je lepší rodič, aby mu bylo možné svěřit dítě do péče. Není rozhodující, kdo z rodičů bude mít dítě v péči, ale jak bude péče mezi rodiče rozdělena. Vychází se z toho, že oba mají rodičovské schopnosti, které mohou být pouze dočasně sníženy z důvodu expartnerského konfliktu, a hledá se způsob, jak mohou i po rozvodu rodiče spolupracovat na výchově dítěte. Je třeba, aby rodiče pochopili, že jsou především oni nositeli rodičovské odpovědnosti a budou nuceni se dále domlouvat.

Soud musí rozhodnout o podobě péče o dítě v případě rozvodu rodičů, anebo v případě, kdy se nesezdaní rodiče

nedohodnou a obrátí se na soud. Klíčovým hlediskem je nejlepší zájem dítěte, což je pojem, který si každý může vykládat jinak. Cochemská praxe vychází ze základní zásady, že nejlepší je vždy funkční dohoda rodičů, neboť oni znají dítě nejlépe, v případě absence dohody soud vybere jen to nejmenší zlo pro dítě.

Soud, ani jiné orgány nemohou zajistit dítěti výkon jeho práv bez jeho rodičů, je proto nutné posílit rodiče v jejich rodičovských kompetencích. Rodiče jsou vedeni k dohodě za pomoci odborníků. Odborníci z jednotlivých profesí spolupracují v rámci standardizovaného procesu na tom, aby se zkrátilo období sporu a rodiče byli přivedeni k dohodě (princip deeskalace sporu).

Rozvodová situace vyžaduje od dospělých ještě dohodu o majetku a bydlení, avšak uzavření těchto dohod není cílem Cochemská praxe. V případě dosažení dohody o dětech mezi rodiči je však naděje, že podaří dosáhnout rodičům dohody i v dalších oblastech.

V rámci Cochemské praxe je užíváno několik **významných nástrojů**, které pomáhají rodičům dosáhnout funkční dohody:

- Rychlost řízení a postupu jednotlivých orgánů – je naprosto klíčová k tomu, aby se nerozvinul spor mezi rodiči. V období těsně po rozchodu zažívají rodiče období velké nejistoty, jsou vzájemně velmi podezřívaví a mají tendence podávat vyhrocená podání na soud. Zapojení odborníci se snaží toto období co nejvíce zkrátit, aby jednání rodičů v této době neznemožnila budoucí dohodu.
- Orientace rodičů na potřeby dětí – pro rodiče je rozvod velmi traumatizující a mohou opominout potřeby dětí; také může být pro ně těžké rozpoznat, co je v zájmu dítěte. Úkolem odborníků je rodičům s tímto vnímáním a porozuměním pomoci.
- Edukace (poučení) rodičů – mezi veřejností bohužel koluje řada dezinformací a mylných představ, které podporují atmosféru boje mezi rodiči, naopak mnoho důležitých informací není rodičům známo. Odborníci v rámci Cochemské

praxe podávají rodičům důležité informace, zejména je poučí o potřebách dítěte a postupu v řízení, včetně postupu jednotlivých profesí v rámci Cochemské praxe. Tento nástroj bude blíže vymezen v kapitole Edukace rodičů v rámci této metodiky.

- **Vzájemná návaznost kroků v řízení a vstupů jednotlivých profesí** – postup v rámci Cochemské praxe má svá jasná pravidla, vstup jedné profese navazuje na druhou. Všechny profese se řídí sjednocujícími zásadami a jsou vedeni cílem pomoci rodičům uzavřít dohodu. Důležitý je i vzájemný respekt všech profesí, což je pozitivní i jako příklad pro rodiče, že vzájemný respekt a funkční komunikace jsou možné.
- **Rodičovský plán** – jedná se o podrobnější dohodu mezi rodiči zahrnující jednotlivé aspekty života dítěte, na nichž by se rodiče měli dohodnout (bydliště, vzdělání, péče o zdraví dítěte apod.). Rodičovský plán má pomoci rodičům si uvědomit, že bude třeba, aby se zabývali nejen úpravou péče a výživného, ale i dalšími záležitostmi, které souvisí s dítětem a jeho potřebami.

1

VÝCHODISKA – POTŘEBY RODIČŮ A DĚTÍ

Rozvod je vysoce traumatizující situace pro všechny zúčastněné. Pro dospělé i děti představuje v naší kultuře jeden z nejnáročnějších předělů v životě. Rozvodem se mění všechny nebo podstatná většina aspektů dosavadního života. Je třeba si uvědomit, že rodiče a děti vnímají tuto situaci odlišně a mají rozdílné potřeby. Rodičům je třeba pomoci, aby dokázali rozpoznat a zohlednit potřeby dětí.

Dospělí v rozvodové situaci

Vztah k dítěti se pro dospělé v situaci rozvodu může stát posledním záchytným bodem, neboť vše ostatní, co bylo dříve společné, se rozpadá. Zároveň se však vztah k dítěti může stát „polem poslední bitvy“, na kterém je možné si ještě dlouhá léta vyřizovat účty za utrpená zklamání a zrady. Je to relativně snadné,

protože dítě má jen malou schopnost se bránit takovému zneužívání.

U dospělých se také může rozvinout tzv. separační trauma, u některých ve značné intenzitě, spíše u těch, kteří nebyli iniciátory rozvodu. Dospělý se pak s traumatem obvykle vyrovnává tak, že připisuje příčiny rozchodu bývalému partnerovi, případně dalším partnerovi blízkým lidem. S touto tendencí je třeba počítat a nedávat jí při uplatňování Cochemské praxe prostor.

Silně traumatizovaní dospělí v některých případech potřebují pomoc odborníka, aby se s rozvodem vyrovnali. Úkolem Cochemské praxe není poskytování krizové intervence, ani individuální podpůrné psychoterapie, v rámci Cochemské praxe však může některý ze zapojených subjektů potřebnému rodiči pomoci najít odborníka, který mu individuální pomoc poskytne.

Rozvod je proces, během něhož se všechny frustrující aspekty situace vynořují postupně. Pokud je dohoda o péči o děti uzavřena rychle, předběhne u rodičů proces plného uvědomění všech důsledků rozvodu. Nicméně když podle ní dospělí začnou jednat, dohoda ustaví zvyklosti, které mohou pomáhat při zvládání emočních dozvuků rozvodu. Zvládání emočních dozvuků rozvodu – tzv. emocionální rozvod – je záležitost na několik let.

V situaci rozchodu jsou tedy rodiče v krizové životní situaci a jejich chování a reakce tomu mohou odpovídat. S touto skutečností odborníci počítají a při svém jednání s rozcházejícími se rodiči ho zohledňují. Odborníci v rámci Cochemské praxe mohou rodičům pomoci zejména tím, že zohlední tyto jejich potřeby v době jejich rozchodu:

- respekt – odborníci dají rodičům najevo, že je respektují v roli rodičů svého dítěte
- uznání – odborníci oceňují rodiče za to, že se snaží vnímat potřeby dítěte a domluvit se s druhým rodičem
- důvěru – rodiče musí ze strany odborníků cítit důvěru, že

- problém dokáží vyřešit a dospět k dohodě
- podporu – rodiče mohou využít podpůrných služeb (poradna, mediátor, individuální spolupráce s psychologem)
- informace – v rámci tzv. edukace rodičů obdrží rodiče důležité informace, jak již bylo uvedeno výše
- zplnomocnění k tomu, že se mohou domlouvat – řada rodičů neví, že není vždy nutné, aby rozhodoval soud, nebo že jejich dohoda má přednost před rozhodnutím soudu

Dítě v rozvodové situaci

Při rozvodu by si rodiče měli vždy uvědomit, že dítě vnímá rozpad rodiny jinak než oni. Rozvod rodičů představuje pro dítě skoro vždy hrozbu, zvláště když jeho vztahy s oběma rodiči byly až dosud dobré. Hrozba je silnější, když se jako řešení rozvodové situace rýsuje možnost, že by dítě nadále bylo v péči jen jednoho rodiče a kontakt s druhým by byl výrazně omezen, nebo by dokonce mohl ustát.

Břemeno pro dítě může představovat i snaha kohokoliv (rodičů, členů rodiny, orgánů státu) zohlednit jeho názor týkající se budoucího kontaktu s rodiči při konečném rozhodování. I když je v principu správné zjišťovat mínění dítěte o záležitostech, které se ho týkají, není žádoucí přenášet na dítě odpovědnost, která mu nepatří. Tuto odpovědnost by totiž dítě mohlo časem i zneužívat, případně by si později také mohlo vyčítat, že se v situaci neřešitelného dilematu nerozhodlo dobře.

Rozhodnutí o péči je primárně věc rodičů. Pokud je dítě nuceno, aby se přiklonilo k jednomu rodiči, je tím na ně kladen požadavek, aby ignorovalo osobu, kterou předtím respektovalo. Tak může být dlouhodobě poškozen vztah dítěte k jednomu nebo oběma rodičům.

Rozvod je situací, v níž jsou potřeby dětí skryty za potřebami a emocemi dospělých. V této vysoce stresující situaci se děti uchylují k tzv. strategii přežití, která může být snadno, a přitom chybně považována za projev skutečných potřeb. Pro dítě může být nadějnou strategií ztotožnit se s postoji

laskavějšího, tolerantnějšího, lépe dostupného rodiče a tím si pojistit jeho přízeň. Jinou strategií je intenzivní zlobení, které má přenést pozornost dospělého na dítě a jeho potřeby. Strategií, kterou uplatňují spíše větší děti, je stáhnout se do sebe, zabývat se jinými záležitostmi a předstírat, že spory rodičů se jich netýkají.

Velmi výstižně a citlivě vystihla potřeby dětí německá psycholožka a dětská spisovatelka Karin Jäckel, která zformulovala 20 proseb dětí na své rozvádějící se rodiče:

1. Nikdy nezapomeňte: jsem dítětem vás obou. Mám teď sice jen jednoho rodiče, u kterého převážně bydlím, a který se o mě většinu času stará. Ale druhého rodiče potřebuji úplně stejně.

2. Neptejte se mě, koho z vás mám raději. Mám vás oba stejně rád. Neočerňujte přede mnou toho druhého, protože mě to bolí.

3. Pomozte mi mít kontakt s tím rodičem, se kterým netrávím většinu času. Vytočte mi jeho telefonní číslo nebo mi předepište jeho adresu na obálku. Pomozte mi k Vánocům nebo k narozeninám pro něj vyrobit nebo koupit nějaký hezký dárek. Moje fotky nechte vždycky vyvolat dvakrát – jednou taky pro druhého rodiče.

4. Mluvte spolu jako dospělí lidé. Ale mluvte spolu. Nepoužívejte mě jako posílčka mezi vámi – a už vůbec ne se zprávami, které toho druhého zarmoutí nebo rozčílí.

5. Nebudte smutní, když odcházím k druhému rodiči. A rodič, od kterého odcházím, ať si také nemyslí, že se v příštích dnech budu mít špatně. Nejraději bych byl pořád s vámi oběma. Ale nemůžu se roztrhnout na dva kusy – jenom proto, že jste vy naši rodinu roztrhli.

6. Nikdy neplánujte nic na dobu, kdy mám být s druhým rodičem. Část mého času patří mojí mamince a mně, část mému tatínkovi a mně. Důsledně to dodržujte.

7. *Nebudte zklamaní nebo se nezlobte, když se vám nehlásím v době, kdy jsem s druhým rodičem. Mám teď dva domovy. A ty musím dobře oddělovat – jinak bych se ve svém životě už ale vůbec nevyznal.*

8. *Nepředávejte si mě u dveří druhého rodiče jako balík. Pozvěte toho druhého na chvíli dál a promluvte si o tom, jak byste mohli můj těžký život nějak zlepšit. Vždycky, když si mě předáváte nebo přebíráte, jsou to pro mě kratičké chvílky, kdy vás mám oba. Neničte mi je tím, že se obtěžujete nebo hádáte.*

9. *Když se nemůžete ani vidět, předávejte si mě ve školce nebo u přátel.*

10. *Nehádejte se přede mnou. Budte ke mně alespoň tak zdvořilí, jako jste k ostatním lidem, a jak to také ode mě vyžadujete.*

11. *Nevyprávějte mi věci, kterým ještě nemohu rozumět. Mluvte o tom s jinými dospělými, ale ne se mnou.*

12. *Dovolte mi přivést si svoje kamarády k vám oběma. Chci, aby poznali moji maminku a mého tatínka a aby viděli, jak jsou oba skvělí.*

13. *Dohodněte se férově o penězích. Nechci, aby jeden z vás měl moc peněz a ten druhý jen málo. Ať se vám oběma daří tak dobře, abych se u vás obou mohl cítit stejnou mírou v pohodě.*

14. *Nesoutězte o to, kdo mě víc rozmazlíte. Tolik čokolády bych totiž nikdy nemohl sníst, jak moc vás mám oba rád.*

15. *Řekněte mi na rovinu, když někdy nevystačíte s penězi. Pro mě je stejně mnohem důležitější čas než peníze. Ze skvělé společné hry se raduji mnohem víc než z nějaké nové hračky.*

16. *Nemusíme mít pořád nějaké akce. Nemusí být pořád něco nového a skvělého, když spolu něco podnikáme. Nejhezčí je pro mě, když jsme prostě veselí a v pohodě, hrajeme si a máme i trochu klidu.*

17. Nechte v mém životě co nejvíc věcí tak, jak bývaly před vaším rozchodem. Začíná to u mého pokojíčku a končí u úplných maličností, které jsem dělával úplně sám s tatínkem nebo s maminkou.

18. Budte hodní na babičku a dědečka z druhé strany, i když při rozvodu stáli víc u svého dítěte. Taky byste při mně stáli, kdyby se mi vedlo špatně. Nechci ztratit ještě své prarodiče.

19. Budte féroví k novému partnerovi, kterého si ten druhý našel nebo najde. S tímto člověkem musím také vycházet. A to je pro mě snadnější, když nebudete navzájem žárlivě slídit. Stejně by bylo pro mě lepší, kdybyste si oba brzy našli někoho, koho byste měli rádi. Nebyli byste na sebe už tak zlí.

20. Budte optimističtí. Svoje manželství jste nezvládli – ale zkuste alespoň dobře zvládat ten čas poté. Projděte si tyto moje prosby, které vám píši. Třeba si o nich promluvíte. Ale nehádejte se. Nepoužívejte tyto moje prosby k vyčítání druhému, jak byl ke mně špatný. Když to uděláte, tak jste vůbec nepochopili, jak na tom teď jsem a co potřebuji, abych se cítil lépe.

Pojem nejlepší zájem dítěte jako rozhodující kritérium může každý z rodičů chápat jinak. V rámci Cochemské praxe byly definovány některé **základní zásady spojené s nejlepším zájmem dítěte**:

- Dítě s blízkým vztahem k oběma rodičům nechce ztratit ani jednoho z nich. Oba je chce a potřebuje.
- Rozhod rodičů představuje pro dítě vždy trauma. Jeho míru a dopad ovlivňuje intenzita a délka rodičovského konfliktu.
- Naprostá většina rodičů je schopná pečovat o své dítě.
- Rozhodnutí o budoucím uspořádání života po rozvodu patří v prvé řadě do rukou rodičů. Je to jejich odpovědnost.
- Dohoda rodičů má v naprosté většině případů přednost před exekutivním rozhodnutím soudu.
- Pokud přetrvává rodičovský konflikt, dítě nebude prospívat v žádném typu péče. Velmi poškozující je také manipulace jednoho rodiče proti druhému.

Tyto zásady je třeba rodičům připomínat tak, aby je při řešení rozchodové situace zohlednili a snažili se v zájmu svého dítěte ukončit jejich konflikt a dosáhnout dohody.

Rodiče by si také měli uvědomit, že jejich **dítě má svá práva** spojená s jejich potřebami v rozvodové situaci. Zajištěním výkonu těchto práv dítěti mohou rodiče pomoci překonat trauma spojené s rozpadem rodiny:

- právo na kontakt s rodiči, prarodiči a dalšími blízkými lidmi, k nimž má vztah,
- právo být vyloučeno ze sporů dospělých,
- právo neposlouchat negativní hodnocení druhého rodiče ani dalších členů rodiny a nebýt nuceno toto hodnocení s nikým sdílet,
- právo komunikovat s oběma rodiči a dalšími blízkými lidmi, např. pomocí telefonu, internetu,
- právo mít u sebe věci připomínající druhého rodiče a jiné blízké lidi, např. fotografie, knihy, hračky,
- právo na bezpečný domov u obou rodičů, včetně vlastního místa na spaní,
- právo mít svoje věci a užívat je v prostředí obou domovů,
- právo na to, aby rodiče spolupracovali při předávání mezi dvěma domovy.

Takto formulovaným právům dokáže větší dítě rozumět a může o nich i s rodiči mluvit. Naplnění těchto práv je však závislé na tom, jak se chovají k dítěti nejbližší lidé. Pokud je rodiče nerespektují, případně děti zaplétají do věcí, které dětem nepřísluší, a zatěžují je svými problémy, je nutné rodiče s odpovědností za jejich chování k dětem konfrontovat. Odborníci v rámci Cochemské praxe v takovýchto případech rodiče poučí o tom, že jejich jednání je v rozporu se zájmem dítěte a jaké jejich jednání může mít dopady jak na dítě, tak i případně v rámci soudního řízení.

V okrese Písek byla Cochemská praxe zavedena v rámci projektu „Mezioborová spolupráce při zavádění Cochemské praxe v regionu Písek a Milevsko“. Realizátorem projektu byla organizace Prostor pro sociální práci, z.s. (dále jen „Prostor“), která se zaměřuje na vytváření příležitostí pro přesahovou spolupráci odborníků a jejich vzdělávání v oblasti moderních metod sociální práce.

Již v přípravné fázi projektu si pracovníci Prostoru důkladně zjišťovali potřebnost této nové formy mezioborové spolupráce a současně motivovali zástupce zainteresovaných institucí k případné budoucí spolupráci. Tato investice se vyplatila, projekt získal podporu a od ledna 2019 se hladce rozběhl.

V úvodu realizace projektu byla sestavena platforma místních spolupracovníků. Zásadní bylo navázání spolupráce s opatrovníckými soudci z Okresního soudu v Písku. Následně byli osloveni vedoucí OSPOD Městských úřadů v Písku a Milevsku. Jim byla nabídnuta kromě aktivní účasti v projektu i možnost společného vzdělávání. Dalším pracovištěm, které bylo osloveno, byla Arkáda – sociálně psychologické centrum, z.ú. (dále jen „Arkáda“), poradenské pracoviště spolupracující s oběma OSPODy. Pro moderování setkání a odbornou garanci jednotlivých aktivit byli vybráni renomovaní psychologové PhDr. Sylva Hönigová a Doc. PhDr. Oldřich Matoušek.

Tým si stanovil za cíl zavést Cochemskou praxi v regionu. Jeho členové se shodli, že nechtějí praxi pouze převzít tak, jak je uplatňována např. v Novém Jičíně či Chrudimi. Chtějí praxi zkušenějších kolegů dobře poznat, ale za stejně důležité považují reagovat na místní potřeby a zohlednit možnosti a kapacitu pracovišť v regionu. Výsledkem dvouleté spolupráce jsou úzké pracovní vztahy mezi zainteresovanými pracovišti, dobře definované komunikační kanály, propracovaný metodický materiál, na míru upravený Rodičovský plán, a především edukovaný a sehraný tým profesionálů.

Na jeho postupném vzdělávání se podílelo vzájemné sdílení informací a zkušeností na setkávání platformy, účast na čtyřech tematicky zaměřených workshopech a realizace 120-ti hodinového výcviku Narativní práce s dětským traumatem. Výcvik s akreditací MPSV ČR na klíč lektorsky zajišťoval Velký vůz Sever, z.s. Do výcviku vstoupilo deset sociálních pracovníků (rovnoměrně zastoupených z každého pracoviště). Všichni splnili předepsanou účast, odevzdali a obhájili závěrečnou práci. Dlouhodobý výcvik znamenal pro pracovníky určitou časovou zátěž, ale jednoznačně se shodli, že se jim tato investice vyplatila. Významně si posílili odbornou erudici a cítí se kompetentnější nejen při práci s dětmi, ale i při jednání s rodiči.

V závěru projektu byly vydány dvě publikace. První je tato metodika zavádění Cochemského modelu do praxe v Písku určená profesionálům. Druhý materiál je věnovaný laické veřejnosti. Popisuje rozchodovou situaci šesti rodičovských párů. Příběhy jsou jen inspirovány prací členů multitýmu, jsou částečně změněny, aby nebylo možné identifikovat konkrétní osoby. Cílem autorů bylo vydat čtivý materiál motivující rodiče ke klidnému a konstruktivnímu chování v rozchodové situaci.

Postup zavádění Cochemské praxe – písecká zkušenost

Jednotlivá pracovní setkání multitýmu byla věnována jak organizačním záležitostem, tak postupnému vyjasňování rolí jednotlivých profesí v procesu spolupráce. Byla dohodnuta koordinace postupu a rychlé předávání informací mezi soudem a OSPODem.

Pozornost byla soustředěna na ty rodičovské páry, u kterých se o úpravě poměrů dětí rozhodovalo poprvé, tyto případy byly pracovní nazývány prvoúpravy. Pokud již v minulosti bylo o úpravě poměrů dětí rozhodováno, je situace mezi rodiči obvykle složitější. Dle zkušeností odborníků má Cochemská praxe mnohem větší naději na úspěch u párů, u kterých o poměrech dětí rozhoduje poprvé a od rozchodu uplynula krátká doba.

Postupně pak byly zaváděny metody Cochemské praxe a byla zjišťována jejich funkčnost v rámci okresu Písek.

Úvodem bylo třeba dosáhnout shody o tom, ve kterých případech je možné postupovat v souladu s principy Cochemské praxe a kdy je naopak tato praxe vyloučena. Zapojené profese se shodly na tom, že Cochemská praxe bude aplikována ve všech případech s výjimkou:

- návrhů na snížení nebo zvýšení výživného,
- případů rodin, v nichž prokazatelně dochází k domácímu násilí,
- případů, kdy u jednoho z rodičů existují zásadní překážky výkonu rodičovské odpovědnosti, jako jsou závažná duševní onemocnění a poruchy, případě závislosti na alkoholu či jiných návykových látkách apod.

(více k tomu v kapitole Překážky uplatňování Cochemské praxe)

Jako významný nástroj Cochemské praxe byla zavedena v okrese Písek **edukace rodičů**. Dle dohody spolupracujících profesí převzal edukaci rodičů OSPOD, a to na základě usnesení soudu, které rodičům ukládá se dostavit na OSPOD ke společné schůzce rodičů. Pracovník OSPOD rodiče během prvního setkání s nimi má za úkol poučit o rozsahu rodičovské odpovědnosti i o nárocích, které na ně péče o dítě v rozvodové situaci klade. Toto poučení pak bylo rozpracováno do instrukcí, které jsou obsaženy v kapitole Edukace rodičů v této metodice.

OSPOD při jednání s rodiči zohledňuje skutečnost, že mají oba rodičovskou odpovědnost a jedná tedy důsledně s oběma rodiči najednou. Je to prevence toho, aby jeden z rodičů nezkoušel vytvářet koalici s pracovníkem OSPOD. Rovněž to předchází podezřením na straně druhého rodiče, který by na schůzce s OSPOD nebyl přítomen a považoval by do budoucna OSPOD za podjatý. Individuálně s rodiči mluví OSPOD v případě, kdy se rodič sám dostaví před podáním návrhu pro soud a chce základní informace o postupu při úpravě péče o dítě před rozvodem. Ty jsou mu poskytnuty, ale není s ním veden rozhovor o jeho situaci, resp. o situaci dítěte.

Během prvního kontaktu rodičů s OSPODem byl po edukaci rodičů rodičům představen a pak předán rodičovský plán (viz kapitola Rodičovský plán v této metodice) v papírové podobě. Plán jim byl souběžně zaslán i elektronicky. Pro používání plánu dostali pracovníci OSPOD instrukce od vedoucí OSPOD a vedoucí sociálního odboru MÚ. Rodiče byli na první schůzce požádáni, aby plán vyplnili společně.

Na druhé schůzce rodičů s pracovníkem OSPODu, obvykle po dvou týdnech od první schůzky, se nejdříve zjišťovalo, nakolik se rodičům podařilo plán vytvořit. Ukázalo se však, že konstruování rodičovského plánu není pro rodiče vždy snadné. Někteří rodiče vůbec plán nepřinesli a odůvodňovali to tím, že na vyplnění plánu neměli dost času, případně tím, že druhá strana s nimi o plánu nechtěla jednat.

V některých případech rodiče přinesli dva plány, které se v podstatných bodech neshodovaly. Bylo dokonce několik případů, kdy byli rodiče již před první schůzkou na OSPOD dohodnutí na hlavních věcech, tj. na typu péče, na výživném, dokonce i bydlení, ale po seznámení se s rodičovským plánem zjistili, že se na jiných věcech neshodnou, a konflikt kolem toho vznikl na OSPOD. Pracovníci OSPOD v některých případech neuspěli se snahou o vyjednání dohody ve sporných bodech.

V následujících měsících se proto na OSPOD upustilo od paušálního doporučení rodičům, aby rodičovský plán vyplnili. Od té doby je rodičovský plán rodičům poskytován jako přehledná informace o tom, co všechno je jako rodiče v budoucnu může čekat v souvislosti s péčí o jejich dítě/děti.

Tato zkušenost OSPOD Písek kontrastuje se zkušeností OSPOD z Chrudimi, kde s vypracováním rodičovského plánu problémy nejsou. Rozdíl je zřejmě působen tím, že v Chrudimi chce vyplněný rodičovský plán předložit od rodičů ve všech případech soudce. Rodiče s tím počítají, a pokud by tam rodičovský plán nepředložili, jednání soudu by zdržovali.

Další shoda mezi zapojenými odborníky byla dosažena v otázce, jakým způsobem bude v rámci procesu zapojen názor dítěte, zejména kdo a za jakých podmínek ho bude zjišťovat. Byl dohodnuto, že názor dítěte na jeho situaci bude zjišťovat OSPOD, a to ve všech případech dětí starších šesti let. U mladších, tj. předškolních dětí se nedá předpokládat, že by si mohly vytvořit stabilní a na rodičích nezávislý názor na situaci rozpadající se rodiny.

Na první schůzce pracovník OSPOD seznamuje rodiče také s tím, že bude zjišťován názor dítěte. Zásady postupu při zjišťování názoru dítěte jsou obsaženy v kapitole Zjišťování názoru dítěte v této metodice. Pohovory s dětmi prováděné pracovníky OSPOD jsou prováděny v neutrálním prostředí pro dítě, a to buď ve zvláštní místnosti na městském úřadě, která je zařízena jako dětská herna, nebo ve školském zařízení, které dítě navštěvuje. Na pohovor s dítětem navazuje na OSPOD druhá schůzka s rodiči, při které jsou tito seznámeni s názorem dítěte v dané věci a jsou i nadále vedeni pracovníkem OSPOD ke vzájemné dohodě.

Mezi odborníky bylo dohodnuto, že soud bude zjišťovat názor dítěte pouze v případě nedohody rodičů, zejména u vleklých a konfliktních sporů. I v případě komplikovaných sporů rodičů však soud provádí výslech pouze u dětí, které jsou dostatečně rozumově vyspělé, aby si mohly vytvořit vlastní názor a tento soudu sdělit.

Po dohodě odborníků byla zrušena dříve běžná šetření v rodinách prováděná OSPOD. Výjimku představují případy, kdy existují indicie tom, že není zajištěna řádná všestranná péče rodičů o děti, případně případy, kdy šetření nařídí soud v návaznosti na skutečnosti zjištěné v rámci řízení. Tento krok vychází ze zásady, že odborníci rodičům důvěřují v jejich schopnosti pečovat o dítě, pokud není zjištěn opak.

Postupně se v rámci zavádění spolupráce odladila i koordinace **postupu jednotlivých profesí před prvním soudním jednáním.**

Pokud rodiče dosáhnou dohody v hlavních bodech týkající se péče a tyto si potvrdí na společné schůzce na OSPOD, pošle o tom příslušný pracovník zprávu soudu. Poté soud pošle rodičům předvolání, ve kterém je určeno datum soudního jednání.

Pokud se rodičům na OSPOD nepodaří dosáhnout dohody ani na druhé, případně výjimečně poskytnuté třetí schůzce, odešle OSPOD rodiče do Arkády. OSPOD první termín poradenské konzultace v Arkádě vyjednává přímo během schůzky s rodiči. Současně OSPOD rodiče informuje, že pokud nebudou spolupracovat s Arkádou, bude tato skutečnost oznámena soudu i OSPODu a soud může následně rodičům spolupráci s Arkádou nařídit. OSPOD posílá do Arkády žádost o poskytnutí služby, v níž je shrnuta dosavadní zkušenost OSPOD s rodiči i souhrn informací o obsahu pohovoru s dítětem. Stejná zpráva je současně zasílána soudu.

Arkáda s rodiči pracuje v režimu tří konzultací, výjimečně jsou poskytnuty i další. S rodičovským párem pracují v Arkádě dva terapeuti, ideálně muž a žena. Jejich práce se obvykle zaměřuje na důsledné oddělování partnerské a rodičovské role, na zprůchodnění komunikace mezi rodiči, na obrácení pozornosti rodičů k malým funkčním dohodám a na podrobném probrání možností, jak mohou rodiče o děti pečovat poté, co budou bydlet každý jinde.

Velmi náročná je práce s těmi rodiči, u kterých se řeší změna již existující úpravy, neboť tito rodiče si při rozchodu neosvojili praxi dohody a mají větší tendenci pokračovat v konfliktu trvajícím řadu měsíců či let. Naopak výrazně úspěšnější je práce s případy čerstvě rozešlých párů, u kterých se jejich pozice ještě nestačily zformovat a zpevnit do bojových podob. Zde je často znát, že u těchto párů nejsou děti tolik zasaženy rozvodovým stresem jako u rodičů, kteří jsou v chronickém konfliktu.

Rodiče jsou vedeni k pochopení toho, jak je důležité zachovat respekt dítěte k oběma rodičům – pokud rodič vytváří

v myslí dítěte negativní obraz o rodiči, podlamuje tím zároveň sebedůvěru dítěte. Ochota se dohodnout je považována za zdravý rodičovský postoj. Pokud se podaří u rodičů dosáhnout uznání těchto skutečností, představuje to pro mnoho z nich zásadní pokrok. To se samozřejmě daří spíše u dvojic, které nejsou v konfliktu několik let, případně u těch, kteří jsou schopni širšího vidění a náhledu na situaci svou a svých dětí.

Pro rodiče může znamenat zásadní zlom, pokud se jim podaří odklonit od řešení minulosti, a naopak se soustředit na současnost, resp. blízkou budoucnost. Pro některé rodiče představuje objev skutečnost, že by o důležitých věcech pro ně a jejich děti mohli rozhodnout sami. Někteří lidé tuto možnost vítají, jiní naopak tuto odpovědnost odmítají.

Soud je vázán lhůtou, ve které by měl rozhodnout, Arkáda tak má pro práci s rodiči jen omezený čas. Někdy se paradoxně povede dosáhnout dohody v hlavních věcech i přesto, že v komunikaci mezi rodiči je stále mnoho nepřátelství. Omezený čas je totiž využit k prioritě, kterou je dosažení dohody. Práce na způsobu komunikace je cíl náročnější a u některých párů asi obtížně dosažitelný.

Překážky dosažení dohody bývají různé, v některých případech jsou to vlastnické postoje matek, v některých případech naopak boj otců za svá práva, aniž zváží důsledky tohoto postupu na dítě. Jindy představují problém rozvodová traumata zpracovávaná buď proti vlastní osobě (úzkosti, deprese) nebo proti druhému (pomsta, agresivita). V některých případech je rodičům doporučena individuální psychoterapeutická péče, v níž si mohou řešit problémy, které by ve formátu práce s rodičovskou dvojicí řešeny být neměly.

Výsledek své práce s rodiči Arkáda oznamuje e-mailem soudu i OSPOD. Pokud se rodičům nepodařilo dosáhnout dohody, má zpráva Arkády o spolupráci s rodiči značný význam pro posouzení jejich rodičovských kompetencí soudem – zejména pro zjištění, který z rodičů je ochoten ke spolupráci a dohodě a který se naopak dohodě brání.

Závěrem procesu je **jednání u soudu**. V případě dosažení shody rodičů na OSPOD či v Arkádě je na prvním jednání ve věci uzavřena dohoda, kterou soud na tomto jednání schválí. Pokud rodiče ani na OSPOD, ani v Arkádě ke shodě nedošli, naváže soud na jejich snahu a učiní pokus přimět rodiče k dohodě na jednání. Přitom opětovně zdůrazní význam jejich dohody a význam ukončení jejich konfliktu pro dítě.

V některých případech se u soudu projeví shodné působení zapojených subjektů a dohody se přes dřívější neúspěch podaří dosáhnout. V některých případech se rodiče shodnou alespoň na podobě péče, o které soud rozhodne dle jejich dohody, a současně rozhodne soud podle zjištěných majetkových poměrů o výživném, na kterém se rodiče dohodnout nedokázali.

Pokud se ani přes snahu soudu rodiče dohodu neuzavřou, je nutno konstatovat, že v daném případě byla Cochemská praxe neúspěšná a řízení proběhne standardním způsobem. Soud v každém případě provede důkaz jak zprávou OSPOD, tak zprávou Arkády a při svém rozhodování zohlední, jak který z rodičů vyvinul snahu o uzavření dohody. Jednání se kromě rodičů vždy účastní i OSPOD, který zastupuje v řízení dítě. Na tomto místě je nutno zdůraznit, že rodiče se mohou dohodnout i kdykoli v průběhu řízení (např. po provedení některých důkazů). Ze zkušeností v praxi však vyplývá, že čím déle řízení trvá, tím je obvykle hledání společného řešení mezi rodiči a uzavření dohody obtížnější.

Po zavedení Cochemské praxe je nutno konstatovat, že většině rodičů se daří dosáhnout dohody, přibyla i rozhodnutí o schválení společné péče, která byla dříve jen výjimečná. Počet případů, ve kterých musí soud rozhodovat, se tak podařilo po zavedení Cochemské praxe snížit.

V rámci procesu řešení rodičovského konfliktu hrají významnou roli i **advokáti** jako další ze zúčastněných profesí. V září 2020 proběhlo setkání advokátů působících v okrese Písek, kteří projevili zájem se seznámit s touto praxí i jejich rolí v jejím rámci. Setkání se účastnilo 11 advokátů a advokátních koncipientů.

Při posouzení role advokáta je nutné si uvědomit, že řízení o úpravě poměrů dětí po rozchodu/rozvodu rodičů není stejné jako standardní sporné řízení. Pokud není dána překážka Cochemské praxe, oba rodiče mají zájem a jsou schopni pečovat o své dítě, a přesto rodiče k dohodě nedospějí, bude muset samozřejmě rozhodnout soud. V takovém případě je však bez ohledu na výsledek řízení největším poraženým tohoto řízení dítě, neboť rodičovský konflikt nadále trvá a pro dítě tak bude o to těžší se s rozchodem rodičů vyrovnat.

Úkolem advokáta je hájit nejlepší zájem klienta. Při zohlednění specifík řízení o úpravě poměrů dítěte by však měl advokát velmi pečlivě uvážit, zda je v nejlepším zájmu klienta bojovat za dosažení výsledku, který mu klient sdělí, či zda je na místě klienta podpořit v uzavření dohody s druhým rodičem, případně i za cenu ústupků. Pokud se advokát rozhodne při výkonu advokacie se přihlásit k zásadám, na nichž stojí Cochemská praxe, může používat její nástroje, aniž by tím jakkoli porušil zásady platné pro výkon advokacie.

Advokát jako průvodce klienta řízením může klienta především řádně poučit o výhodách dohody s druhým rodičem, vysvětlit mu důležité zásady rodičovské odpovědnosti i možnosti různých typů úpravy (podrobněji viz kapitola Edukace rodičů). Informacemi může advokát přispět k uklidnění klienta a tím i k jeho věcnému rozhodování.

Advokát může pomoci zjistit klientovi stanovisko druhého rodiče, identifikovat shodné prvky a hledat řešení sporných bodů, neboť někdy jsou rozpory způsobené jen nesprávným pochopením právní úpravy. Rovněž může přispět advokát svému klientovi tím, že se vyvaruje zejména v počáteční vyhrocených podání k soudu, která eskalují spor rodičů a snižují možnost uzavření dohody.

Součástí Cochemské praxe je trvalá spolupráce zúčastněných profesí k řešení případných nedostatků, personálních změn či návrhů na zlepšení praxe. Proto je nutné, aby se multitým scházel i po skončení realizace projektu

a přispíval tak k maximální podpoře v uzavírání a dodržování dohod ohledně dětí.

3 PŘEKÁŽKY UPLATŇOVÁNÍ COCHEMSKÉ PRAXE

Cochemská praxe je aplikovatelná pro většinu případů, nikoli však pro všechny. V rámci praxe v okrese Písek se zúčastněné profese shodly na tom, že Cochemskou praxi nebudou aplikovat u návrhu na zvýšení nebo snížení výživného.

Dále je nutno vyloučit Cochemskou praxi v případě rodin, kde prokazatelně dochází k domácímu násilí, a v případech, kdy u jednoho z rodičů existují zásadní překážky výkonu rodičovské odpovědnosti, jako jsou závažná duševní onemocnění a poruchy, případy závislosti na alkoholu či jiných návykových látkách apod.

Domácí násilí

Domácí násilí bývá obvykle definováno především jako fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. Nicméně tato definice je příliš obecná a nepostačující. Lépe lze vymezit domácí násilí jeho charakteristickými znaky:

- *společné bydlení,*
- *blízké vztahy, zpravidla intimního charakteru,*
- *společná propojenost či závislost,*
- *existence asymetrie ve vztahu, tedy jasné rozdělení rolí,*
- *„dvě tváře“ násilníka,*
- *ambivalentnost oběti, respektive ztráta schopnosti včas zastavit útoky a efektivně domácí násilí řešit,*
- *opakování, střídání různých fází, dlouhodobost,*
- *nárůst nebezpečnosti a (zpravidla) následná eskalace,*
- *neveřejnost ztěžující odhalení, pojmenování, řešení, potrestání¹.*

¹ Viz Králíčková, Žatecká, Dávid, Kornel: Právo proti domácímu násilí, C.H. Beck 2011, str. 6.

Pokud je násilí v soužití dospělých dlouhodobě přítomné, stává se součástí „scénáře“, v němž obě strany hrají ustálené role. Některé asymetrické scénáře zahrnují doplňkové role oběti a násilníka, případně s postupnou eskalací násilí. Násilník v nich vystupuje jako rozhodná osoba, která má právo určovat pravidla soužití. Oběť je v závislé roli. Násilí však v takových vztazích eskalovat nemusí, může se vyskytovat s proměnlivou mírou v čase. Oběť po čase může ztrácet schopnost realisticky hodnotit svou situaci a účinně násilí čelit.

Osoby s trvalou dispozicí k násilnému chování jsou nejisté v roli muže, resp. v roli ženy (ale mají o nich rigidní představy), jsou málo schopné řešit konflikty dialogem, málo schopné vnímat potřeby a emoce svého protějšku. Řada z nich zažila násilí v rodině, ve které jako děti vyrůstaly. Nejčastěji se násilně chovají osoby s disociální/asociální poruchou osobnosti, osoby s paranoidní poruchou osobnosti (chorobní žárlivci) a osoby s narcistickou poruchou osobnosti. Osoby s touto dispozicí se násilně projevují ve všech partnerských vztazích a také mimo ně. Násilné chování je mnohdy spojené s užíváním alkoholu a návykových látek. Pokud tyto látky užívá násilně se chovající osoba, stoupají i rizika spojená s násilím.

Přibývá také případů, kde je násilí symetrické, kdy se k sobě dlouhodobě oba dospělí chovají násilně a toto násilí je vzájemné.

V některých případech se násilí objeví až během rozvodu a brzy po něm skončí. Pak je projevem krátkodobé frustrace z rozpadu hlavního podpůrného vztahu. V takovém případě se jedná o tzv. situační násilí.

V dalších případech se může objevit až s odstupem od rozvodu, po řadě měsíců, kdy se jednomu z bývalých partnerů jeví jeho situace jako bezvýchodná a jako hlavní zdroj svého neštěstí vidí chování druhého bývalého partnera. Takové násilí svědčí o tom, že psychické zpracování rozvodu se nedaří. Schopnost vyrovnat se s rozvodem mají horší lidé, kteří byli již v minulosti vážně traumatizováni rozpadem důležitých vztahů, lidé ve vyšším

věku a lidé s vážnými finančními, resp. bytovými problémy.

V obou posledně uvedených případech jde o tzv. separační agresivitu. Druhá forma, tj. násilné chování s delším odstupem od rozvodu, je riziková. Veškerá rizika, zejména zranění, poškozování majetku, ba i vraždy a sebevraždy je třeba předvídat (indikátorem vysokého rizika je např. pronásledování, kampaně na sociálních sítích) a včas intervenovat. Pokud jsou v ohrožení děti, je vhodné věc konzultovat na OSPOD. Pokud má chování bývalého partnera znaky přímého násilí nebo nebezpečného pronásledování, je vhodné konzultovat intervenční centrum pro oběti.

Bohužel v některých případech dochází v souvislosti s rozvodem k nepravdivému a účelovému nařčení z domácího násilí jednoho rodiče druhým rodičem. Účelem může být zlepšení vlastní pozice během porozvodového „vyrovnávání účtů“ a někdy i snaha omezit či znemožnit kontakt druhého rodiče s dětmi. Účelové nařčení je možné prověřit zejména zjišťováním, zda se v minulosti v soužití manželů vyskytovaly epizody násilí a zda jsou doložitelné dokumentací či svědectvími z minulosti. Např. vykázaním násilníka z bydlíšťe policií, kontaktem oběti s intervenčním centrem, lékařským potvrzením o zranění.

Svědectví a dokumenty vzniklé v době rozvodu nemusejí být relevantní, protože mohou být ovlivněny aktuálním nepřátelstvím mezi bývalými partnery, případně se může jednat o výše popsanou separační agresivitu.

Překážka výkonu rodičovské odpovědnosti

V některých případech může existovat na straně jednoho z rodičů natolik závažná překážka péče o dítě, že by případná dohoda rodičů mohla být zcela v rozporu se zájmem dítěte, a to závažná duševní onemocnění a poruchy, případně závislosti na alkoholu či jiných návykových látkách apod.

Bohužel při rozchodu rodičů dochází i k účelovému nařčení jednoho rodiče druhým, že je alkoholik, narkoman, případně duševně nemocný. V takových případech je vhodné zjistit, zda

existují zpracované doklady o těchto skutečnostech z minulosti zpracované nezávislými subjekty, např. zprávy o ambulantní léčbě, hospitalizaci apod. Zprávy vytvořené v době probíhajícího rozvodu je třeba brát s rezervou, bez ohledu na to, kdo je jejich zdrojem. Je totiž možné, že zdroj byl masivně ovlivněn jedním z rodičů. To se týká i tzv. soukromých znaleckých posudků. Zvláště, když autor posudku neměl možnost přímého kontaktu s oběma rodiči, případně dětmi.

Dobrym prostředkem prověření důvodných podezření o zásadní překážce výkonu rodičovské odpovědnosti je znalecký posudek nařízený soudem. Jeho zpracování však prodlouží soudní řízení o řadu měsíců, proto by měl být soudně nařízený znalecký posudek výjimečným prostředkem k prověření důvodných podezření.

4 EDUKACE RODIČŮ

Edukace rodičů je nástrojem Cochemské praxe, která má rodičům pomoci pochopit důležité skutečnosti. Odborníci se snaží rodičům zejména vysvětlit, co znamená jejich rozchod pro jejich dítě a jaké jsou jeho potřeby. Součástí poučení jsou také informace o rozsahu rodičovské odpovědnosti, co to znamená, jaké jsou typy péče a co jakou pomoc mohou dostat od odborníků při hledání dohody s druhým rodičem.

Při získávání informací o úpravě poměrů dítěte při rozvodu/rozchodu rodičů by měli rodiče být obezřetní. Na internetu je dostupných mnoho různých informací, často nesprávných či přímo lživých, nezdědka tyto informace podporují konfliktní nastavení rodičů a nutnost boje s druhým rodičem. Z tohoto důvodu je třeba vycházet z důvěryhodných zdrojů, kterými jsou zejména státní orgány (soudy, OSPOD, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí apod.) a krizová centra pro rodiny. Naopak je vhodné brát s rezervou informace poskytované různými spolky, jejichž deklarovaným cílem je boj za jednu skupinu rodičů (boj za práva matek/otců) a takto získané informace si případně ověřit i u jiného zdroje.

Doporučení pro rodiče, jak se k situaci postavit, co je důležité a s jakými těžkostmi počítat

- Jste v situaci jedné z největší zkoušek Vašeho života. Otvírá se před vámi nová etapa plná nejistot.
- Rozvod za situace, kdy jsou na Vás závislé děti, nemůže být snadná a jednoduchá záležitost.
- Matky se často obávají toho, že otec nebude schopen o děti pečovat stejným způsobem jako ony. Je vhodné pamatovat na to, že různý přístup k dítěti mívali rodiče i v době, kdy žili spolu. Tato rozdílnost by neměla být důvodem k tomu, aby matka bránila otci v kontaktu s dětmi.
- Otcové se často obávají toho, zda si s dětmi udrží vztah a zda budou mít vliv na to, co se s dětmi bude dít v budoucnu. U řady otců opravdu hrozí, že kontakt s dětmi bude slabý nebo po čase dokonce žádný. V případě výlučné péče matky je proto vhodné do dohody zahrnout i rozsah styku otce s dětmi.
- Další obavy dospělých se týkají bydlení, financí, někdy i zaměstnání, kontaktů s prarodiči, s přáteli.
- Do vztahu k dětem se vám budou nevyhnutelně promítat negativní pocity spojené s velkou životní změnou; tyto pocity přetrvávají velmi dlouho. Má-li se vyřešit péče o děti, je nutné jednat takřikajíc „vedle“ nich, zkusit je dát do závorky.
- Prarodiče mohou být v době rozvodu pro dítě „kotvou“ v rozbouřených vodách. Je dobré podporovat kontakt dětí s prarodiči z obou stran.
- Je přirozené, že se v období této těžké zkoušky obracíte o podporu na svoje rodiče, příbuzné, přátele. Jejich podpora je však medvědí službou, pokud ve vás posilují nepřátelství vůči bývalému partnerovi.
- Také podpora profesionála (psychologa, psychiatra, advokáta), který by s Vámi hledal chyby na bývalém partnerovi a ujišťoval Vás o tom, že jste partnerovou nevinnou obětí, Vám uleví jen chvilkově a bude vám vzdalovat hlavní cíl – dohodu na péči o děti.
- Také různé zdánlivě podpůrné skupiny na webových fórech, které bojují za zájmy otců, resp. matek vám mohou poskytovat iluzi podpory. I napojení na ně Vás může posunout

směrem k nepřátelskému rozvodu, při kterém převládne potřeba si s bývalým partnerem vyřizovat účty.

- Majetkové vypořádání je důležité a mělo by být spravedlivé. Nejlepšími experty na spravedlivé rozdělení majetku jste (stejně jako na péči o děti) Vy sami. Je dobré majetek řešit až po řešení péče o děti. Konečné rozhodnutí je možné ponechat na soudu, který je schopen shromáždit přehled o příjmech obou rodičů a využívá tabulky s doporučenými hodnotami výživného. Pokud se na výživném shodnete, je to dobré. Soud může Váš návrh schválit, případně korigovat. Pokud se neshodnete na výši výživného, je možné se shodnout na tom, že budete rozhodnutí soudu v této věci respektovat.
- Potřeby dětí jsou během rozvodu často přehlíženy. Hlavní potřebou dětí je pocit jistoty, že nejsou rodiči opuštěny.
- S dětmi je třeba o rozvodu mluvit. Vaše verze toho, co se stalo, by měla zohledňovat fakt, že dítě chce být dál v kontaktu s druhým rodičem. Pokud se dítě od Vás dozvíдалo, že tatínek je „gauner“, nebo že maminka je „běhna“, ubližujete tím svému dítěti. Dítě si buduje svoje sebevědomí z toho, jak vnímá rodiče. Kdyby mělo jednoho rodiče považovat za nepřijatelného, muselo by za nepřijatelné pokládat i leckteré své vlastnosti, zájmy a potřeby.

Doporučení pro rodiče, jak jednat s bývalým partnerem

- Je žádoucí sdělit dětem společně, že se rozvádíte. Důvody, které uvedete, lze formulovat obecně a ohleduplně. Je důležité přitom myslet na to, že dítě chce být dál v kontaktu s vámi oběma a že si Vás obou potřebuje vážit.
- Je vhodné s druhým rodičem komunikovat o dětech přímo, tváří v tvář. V nejnnutnějším případě s neutrálními prostředníky (mediátor, pracovník OSPOD, pracovník manželské poradny).
- Všechny větší změny v životě dítěte je třeba projednat s druhým rodičem, tedy změny týkající se bydlení, škol, kroužků, zdraví a léčby, výjezdů do ciziny, trávení prázdnin a volna.
- Komunikaci o dětech je třeba držet ve věcné rovině (kdo, kdy, kde bude, kdo co udělá, kdo co opatří a zaplatí atd.)

- Je třeba navzájem tolerovat rozdílnost v přístupu k dětem. Nejste totožní lidé, nemáte stejný vztah k dítěti, každý může být dítěti prospěšný něčím trochu jiným. Zkuste si třeba, když jste sami napsat na papír, v čem může být druhý rodič pro dítě přínosem. Můžete si rozdělit, kdo co bude zajišťovat.
- Druhému rodiči není dobré předepisovat, kdo ještě se smí s dětmi vidět v době, kdy Vy s nimi nejste. To je odpovědnost toho rodiče, který s dětmi je.
- Rodičovský plán péče o děti je příležitost k dohodě. Není třeba dohodnout se o všem hned. Je možné uzavírat krátkodobé dohody s menšími cíli (jak vyřešíte příští týden, nadcházející prázdniny, oslavu narozenin). Pokud se i malé dohody daří a pokud jsou dodržovány, jde o významný signál pro vás pro oba.
- Když se dohodnuté věci nepovedlo dodržet, je dobré si vyjasnit důvody a nespěchat se závěry. Jámile rodiče dopustí, aby se jich zmocnila zloba, pocity křivdy, pocity zneužití a touha po odplatě, velmi těžko se bude obnovovat naladění na spolupráci. V lidské psychice je bohužel zakódován sklon reagovat na nepřátelské chování okamžitě a skoro ve všech případech zrcadlově, tedy nepřátelsky. Kdežto na přátelské chování reagují lidé instinktivně přátelsky jen někdy. Z toho plyne, že spolupráce je opravdu „křehká květina“, která vyžaduje stálé zalévání.
- V debatách s bývalým partnerem je vhodná orientace na budoucnost. Blízkou i vzdálenější minulost budete vnímat rozdílně a nemáte naději se shodnout na tom, co kdy bylo důležité, jak se choval jeden a jak se choval druhý.
- Dohody je vhodné měnit, když se významně změní Vaše poměry. Všechny dohody mohou obsahovat jasně stanovené období, na něž se uzavírají. Pak obě strany počítají s tím, že se bude jednat znovu.

Nejčastější chyby rodičů, kterých by se rodiče měli vyvarovat:

- Rodiče spolu o dětech nekomunikují přímo.
- Předávání dětí bez osobního kontaktu rodičů; ideální je předání s překryvem, tj. s krátkou věcnou komunikací o aktuálních záležitostech týkajících se dětí. Předávání dětí

přes školu a komunikace e-maily či SMS zprávami jsou způsoby dobré jen jako krátkodobé nouzové řešení.

- Posílání vzkazů přes děti ve věcech, ve kterých se děti nemohou dobře orientovat, ani o nich rozhodovat.
- Výsledky dětí po návratu od druhého rodiče vedené přáním najít nedostatky v jeho péči.
- Blokování kontaktů dětí s druhým rodičem v době, kdy jsou s prvním rodičem. (Např. odebírání mobilů, odpírání přístupu k počítači.) Je dobré mít s druhým rodičem domluvený vhodný způsob kontaktu na dálku, včetně času během dne a délky kontaktu.
- Rozhodování o důležitých věcech týkajících se dětí bez porady s druhým rodičem (výběr školy, odklad školní docházky, zdravotnická vyšetření, léčba dítěte, poradenské a psychologické služby pro dítě).
- Objednávání tzv. soukromých posudků pro soud od znalců, kteří jsou schopni posudek vyhotovit, aniž by viděli druhého rodiče. Tito znalci se chovají v rozporu s profesionální etikou.
- I když se rodičů přirozeně zmocňují obavy, týkající se chování druhého rodiče k dítěti v době, kdy u toho první rodič není, měly by být důkladně zváženy všechny další kroky. Zvláště, kdyby mělo jít o podání trestního oznámení na druhého rodiče s nedostatečně podloženým odůvodněním. Pokud se obvinění ukáže jako falešné, dopouští se trestného činu křivého obvinění ten, kdo ho učinil. Dítě může být poškozované zbytečným vyšetřováním. V případě podezření na nevhodné chování druhého rodiče je možné na prvním místě kontaktovat poradenské zařízení nebo krizové centrum.
- Podávání opakovaných návrhů na předběžné opatření soudu ve věci svěřeni dítěte do péče je poslední prostředek. Jeho používání blokuje možnosti dohody a podporuje „válečný stav“.
- Popouzení dětí proti nepřítomnému rodiči/prarodiči je možné přímočaře označit za ničení dětské duše. V krajním případě soud v takovém případě může změnit typ péče a předat dítě tomu rodiči, kteří se popouzení nedopouští. Je také možná žaloba na ochranu osobnosti dítěte

a poškozeného rodiče.

- Slovní nebo fyzické střety mezi rodiči v době předávání, takže děti jsou svědky toho, jak se rodiče napadají. Děti vystavované této zkušenosti dnes odborníci právem označují za děti týrané.
- Ignorování soudních rozhodnutí týkajících se péče o děti. V ČR již soud takto se chovajícimu rodiči dítě odebral kvůli maření soudního rozhodnutí a předal ho do péče druhého rodiče.
- Uplácení dětí drahými dárky a luxusními zájezdy, které jednoho rodiče ukazují jako majetného a velkorysého, přičemž druhý rodič má být dětmi hodnocen jako chudý, případně lakomý. I dárky a jiné požitky stojí za to s druhým rodičem konzultovat předem a zkusit udržovat rozumnou rovnováhu v tom, co děti dostávají od jednoho a druhého rodiče.

Základní zásady pro pracovníky OSPOD, který je v souladu s praxí pověřen v okrese Písek k edukaci rodičů:

- Hovořit vždy s oběma rodiči současně
- Mít komunikační iniciativu
- Mluvit jasně, srozumitelně a stručně
- Mít pod kontrolou téma, tedy to, o čem s mluví
- Dát rodičům prostor k vyjádření obav, nikoliv k útokům na druhého rodiče
- Neposilovat „příběh o křivdě“, nesoudit, kdy má jakou vinu na rozvodu a případně doporučit rodičům, aby tato témata v případě potřeby probírali individuálně s jiným odborníkem, a to takovým, který není součástí Cochemská praxe.
- Když přijde na OSPOD jeden z rodičů, může dostat obecné informace, a pak mají být pozváni oba. Když i přesto zkouší jeden z rodičů něco sdělovat, je možné mu dát vzor návrhu na rozvod a informace o soudním jednání a další jednání bez druhého rodiče pak odmítnout.

Některé významné právní aspekty úpravy poměrů dítěte:

Součástí edukace rodičů na OSPOD je právní minimum úpravy

poměrů dítěte, je však nutno zdůraznit, že povinností OSPOD není poskytování právního poradenství rodičům. Rodičům tak budou poskytnuty klíčové informace týkající právní úpravy, avšak v případě potřeby dalších podrobnějších informací si tyto musí zajistit u osoby oprávněné k právnímu poradenství; možnosti jsou buď placené služby advokáta, případně poradenství poskytované specializovanými neziskovými organizacemi.

- Rodičovská odpovědnost náleží zásadně oběma rodičům, žádný z rodičů nemá více práv než druhý rodič.
- Rodičovská odpovědnost je právně definována souborem povinností a práv rodičů. Rodičovská odpovědnost zahrnuje v první řadě povinnosti. Rodiče často vnímají svá práva k dítěti, ale své povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti pomíjí.
- Rodičovská odpovědnost zahrnuje řadu aspektů a péče o dítě je jen jedním z nich.
- V zákoně jsou tři varianty rodičovské péče o dítě, tzn. péče jednoho z rodičů, společná a střídavá péče. Cochemská praxe je dobře slučitelná se všemi těmito typy péče o dítě po rozvodu.
- Při jednání o úpravě péče by se rodiče měli soustředit na to, jak bude péče o dítě vypadat, a teprve poté se zabývat tím, jak bude formálně označena. Je třeba si dát pozor na to, aby se rodiče soustředili na obsah péče a nikoli na označení.
- V případě svěřeni dítěte do péče jednoho rodiče zůstává druhému rodiči zachována rodičovská odpovědnost, kterou musí pečující rodič respektovat. Žádný z rodičů není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče činit zásadní rozhodnutí týkající se dítěte, zejména měnit dítěti bydliště, či školské zařízení, a to ani když má dítě v péči.
- Svěřeni do péče jednoho z rodičů v žádném případě neznamená, že by se druhý rodič dítěte vzdával, či mu zanikala jeho rodičovská práva.
- V případě svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů má druhý rodič právo na široký styk s dítětem, o úpravě styku může soud zahrnout do rozhodnutí o péči.
- Pečující rodič má povinnost dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte řádně umožnit a v potřebném

rozsahu s druhým rodičem spolupracovat. Povinnost dítě na styk připravit zahrnuje i povinnost rodiče styk s druhým rodičem cíleně podporovat. Jakmile dítě říká, že nechce jednoho z rodičů vidět, může to znamenat, že druhý rodič přímo nebo nepřímo podporu styku s tímto rodičem neposkytuje, nebo dokonce dítě proti druhému rodiči popouzí.

- Střídavá péče nemusí být zcela rovnoměrná, rodiče se mohou domluvit na rozdělení času, tak to vyhovovalo jim i dítěti.
- Pokud je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, je druhému rodiči stanovena povinnost hradit výživné. Pečující rodič je povinen hradit potřeby dítěte, a to jak z výživného, tak i ze svých prostředků.
- Při střídavé péči se vyměřuje výživné oběma rodičům, náklady na dítě pak hradí společně. Při volbě střídavé péče lze rodičům doporučit, aby se dohodli, jak budou při úhradě nákladů na dítě postupovat, tedy jak bude fakticky úhrada potřeb zajištěna.
- Sezdaní rodiče, kteří potřebují rozhodnutí soudu o úpravě poměrů dětí pro rozvod manželství, avšak nemají zájem o formální pravidla soudem schválené dohody, mohou nechat svěřit dítě do společné péče obou rodičů.
- V případě svěřeni dítěte do společné péče obou rodičů soud neurčuje svým rozhodnutím žádné jiné podrobnosti – nerozhoduje ani o tom, kdy bude dítě, s kterým s rodičů, ani o výživném. Společná péče předpokládá, že se rodiče jsou schopni na všem dohodnout. Rodiče si mohou souběžně uzavřít mimosoudní dohodu, kde si pravidla péče o dítě ujasní. Společná péče dává rodičům možnost se vyhnout označení střídavá nebo výlučná péče, což je někdy pro rodiče zásadním sporným bodem, ačkoliv by se jinak na rozdělení času dokázali dohodnout.
- Pokud nejsou rodiče sezdaní, nemusí se obracet na soud a mohou se domluvit mimosoudně. V takovém případě může být vhodné si alespoň základní body potvrdit v neformální dohodě, aby se předešlo budoucím nedorozuměním.
- Pokud rodiče nejsou sezdaní, jeden z nich už návrh na soud podal a poté se rodiče dohodli, mohou rodiče požádat

soud, aby jejich dohodu schválil. Dávají-li rodiče po zahájení řízení přednost mimosoudní dohodě, může podaný návrh vzít zpět ten z rodičů, který ho podal.

- Pokud se rodiče na něčem dohodnou, lze vždy hledat cestu, jak tuto dohodu realizovat, ať již soudem schválenou formou, mimosoudní dohodou či kombinací obou (podrobnosti k možnostem dohod viz kapitola Dohody rodičů v této metodice níže).
- Cílem Cochemské praxe je dosažení dohody rodičů, která může být realizována jak dohodou mimosoudní, tak soudem schválenou.
- Oba rodiče by vždy a za každé úpravy poměrů měli mít na paměti svou povinnost se zdržet všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům nebo ztěžuje výchovu dítěte

5 ZJIŠŤOVÁNÍ NÁZORU DÍTĚTE

Zjištění názoru dítěte je součástí tzv. participačních práv dítěte – tedy práv dítěte podílet se na řízení, které se ho týká. Toto právo vyplývá kromě jiného z čl. 12 Úmluvy o právech dítěte, který zaručuje dítěti, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž těmto názorům se musí věnovat patřičná pozornost odpovídající věku a úrovni dítěte.

Je třeba důsledně rozlišovat názor na situaci, tedy na to, jak se dítě aktuálně cítí, od názoru dítěte na řešení situace. Cochemská praxe nepracuje s názorem dětí na to, jak by měla být rozvodová situace rodičů ve všech potřebných aspektech řešena. Důležité je zohlednit názor dítěte, avšak nezatěžovat jej přílišnou odpovědností.

Dle dohody odborníků v rámci Cochemské praxe zjišťuje názor dítěte OSPOD. Při zjišťování názoru dítěte je vždy kladen důraz na věk dítěte a jeho rozumovou vyspělost, které jsou zásadní pro zjištění konkrétních přání dítěte, které soud při svém rozhodování zohledňuje.

Při zjišťování názoru dítěte je třeba se vyhnout otázkám, které by přenášely rodičovskou odpovědnost na dítě, zejména otázkám na to, jaký typ péče po rozvodu dítě upřednostňuje. Po vyslovení názoru dítěte je vhodné ptát se jej na jeho argumenty k vyslovenému přání (např. „co by Ti Tvé rozhodnutí přineslo, čeho chceš tímto docílit“ apod).

Pokud dítě používá nezvyklé slovní obraty obsahující silná negativní hodnocení týkající se rodiče, případně když dítě odpovídá na otázky, které od tazatele nedostalo, může být toto také signálem, že bylo vystaveno tzv. programování ze strany jednoho nebo dokonce obou rodičů. Dobře cílenými dotazy je možné zjistit, zda jsou názory dítěte ovlivněny některým z rodičů či oběma, nebo zda se jedná čistě o vůli dítěte samotného.

Je žádoucí zjistit, jak se aktuální situace dítěte změnila proti době, kdy rodiče žili spolu a rozvod se nepřipravoval. Otázky mají směřovat hlavně ke společným činnostem celé rodiny a pak k činnostem, jichž se s dítětem účastní jeden nebo druhý rodič. Při rozhovoru o činnostech je na místě ptát se, jak se při nich dítě cítí.

Další důležitá oblast je vnímání rodičovského konfliktu dítětem. Tedy jak se konflikt projevuje, nakolik je do něj dítě vtahováno a jak se přitom cítí. Dále je vhodné zjistit, jak se dítě cítí po stránce zdraví a psychické pohody, zda nedošlo k nějaké změně v přístupu ke škole a ve školním prospěchu a zda nedošlo ke změně v provádění zájmových aktivit.

6 DOHODY RODIČŮ

V rámci Cochemské praxe důležité dosažení dohody rodičů, přičemž forma dohody není rozhodující. Obvykle je výsledkem dohoda rodičů schválená soudem, případně doplněná rodičovským plánem. Pokud však z jakýchkoli důvodů rodiče dospějí k názoru, že soudem schválenou dohodu nepotřebují a stačí jim dohoda mimosoudní, není to důvodem pro to, aby odborníci tuto dohodu odmítli.

Dohoda schválená soudem

Soudní rozhodnutí o péči o dítě je podmínkou rozvodu. Soud může rozhodnout buď tak, že schválí dohodu rodičů, nebo sám rozhodne o uspořádání poměrů dítěte.

Vždy je nutno rozhodovat o **podobě péče** o nezletilé dítě, kdy zákon rozlišuje tři typy rodičovské péče:

- péči jednoho z rodičů
- střídavou péči
- společnou péči

Pokud je rozhodnuto o společné péči, dohoda schválená soudem další záležitosti dítěte neupravuje, a to ani výši výživného). Rodiče mají možnost nechat vše zcela neupravené, případně uzavřít mimosoudní dohodu, která bude obsahovat zásady, na kterých se shodli.

V případě výlučné péče jednoho z rodičů nebo střídavé péče musí být obsahem dohody i **výše výživného**. Při výlučné péči jednoho z rodičů se stanovuje výživné druhému rodiči, při střídavé péči se stanovuje výživné oběma rodičům s tím, že si ho hradí vzájemně. Je obtížné zahrnout do dohody schválené soudem podrobnější ujednání rodičů o výživném – v dohodě je obsažena obvykle pouze výše výživného, doba jeho hrazení a platební místo (obvykle k rukám pečujícího rodiče). Pokud rodiče stanoví výši výživného s ohledem na jiná ujednání mezi nimi, tato se již do dohody schválené soudem nepromítnou.

Při výlučné nebo střídavé péči se mohou dále rodiče dohodnout i **na úpravě styku** dítěte s jedním nebo oběma rodiči, a to na úpravě jak běžného styku, tak i styku v době prázdnin, svátků apod. Tato ujednání však musí být dostatečně konkrétní a určitá, pokud jde o místo a čas předání dítěte. Při svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů je vhodné styk s druhým rodičem rovněž upravit, aby se předešlo budoucím neshodám.

Významnou výhodou dohody schválené soudem je její vykonatelnost – tedy možnost se domáhat výkonu rozhodnutí soudní cestou nebo cestou exekuce. Toto hraje roli zejména při vymáhání výživného. Pokud povinný rodič nehradí výživné dobrovolně, je vymáhání výživného stanoveného dohodou schválenou soudem (tedy soudním rozhodnutím) výrazně jednodušší.

Charakteristickým znakem je formální postup při změně dohody schválené soudem, neboť případné změny dohody by opět měly být schválené soudem.

Jistá nevýhoda této dohody spočívá v tom, že je omezena pouze na výše uvedené otázky, které navíc musí formulovány velmi přesně a konkrétně tak, aby bylo možno se případně domáhat výkonu rozhodnutí. Řadu otázek tak do dohody nelze zahrnout, případně je nelze formulovat obecněji, typicky s odkazem na neznámé skutečnosti (např. úprava styku dle směnného provozu rodiče nebo dle mimoškolních aktivit dítěte apod.)

Mimosoudní dohoda

Mimosoudní dohodu je možno uzavírat jak souběžně s dohodou schválenou soudem, jako její doplnění, nebo je možno ji uzavírat samostatně, zejména v případech, kdy se nesezdaní rodiče obejdou bez rozhodnutí soudu. Vhodná je v případě společné péče, kdy rodičům tato podoba péče vyhovuje, ale chtějí mít některé záležitosti mezi sebou jasně vymezené, aby předešli neshodám.

Tato dohoda nemá předepsanou žádnou formu. Písemná dohoda má samozřejmě tu výhodu, že je její obsah zřejmý, dohoda však může být učiněna i ústně, potvrzena přes e-mailovou korespondenci rodičů či jinou komunikaci. Také je možné sdělit její obsah do protokolu v rámci jednání u soudu. Dohodu mohou rodiče sepsat jazykem a způsobem, který jim vyhovuje, není nutné využívat zákonné terminologie a formulace. Postačí, aby byla srozumitelná a bylo z ní patrné, na čem se rodiče shodli.

Největší výhodou mimosoudní dohody je skutečnost, že do ní mohou rodiče zahrnout veškeré záležitosti týkající se rodičovské odpovědnosti, nebo se může týkat jen některých záležitostí, které rodiče považují za důležité. Dohoda může být podrobná, přesně řešící jednotlivé případy, nebo naopak obecnější, která spíše definuje klíčové zásady.

Obsah mimosoudní dohody nemusí být zcela konkrétní, je možné odkázat i na dosud neznámé skutečnosti. Je vhodné zahrnout do dohody řešení otázek, ohledně kterých by mohly nastat mezi rodiči rozpory. Záleží však vždy na konkrétních okolnostech každého případu a názoru rodičů, které aspekty považují za důležité.

Rodičovský plán, jak je popsán níže, je nepochybně také formou mimosoudní dohody a jeho forma i obsah mohou sloužit jako inspirace při úpravě poměrů.

Závazky z mimosoudní dohody jsou oproti dohodě schválené soudem obtížněji vymahatelné. Plnění závazků nelze vymáhat cestou výkonu rozhodnutí či exekuce.

Mimosoudní dohoda by ztrácela smysl, pokud by byla uzavírána vedle dohody schválené a soudem a od této se v podstatných bodech lišila. Ideálně by tedy měla mimosoudní dohoda dohodu schválenou soudem doplňovat o potřebné podrobnosti, které soud do schvalované dohody nezahrne.

Rodičům má být rodičovský plán prezentován jako přehled všeho, s čím se mohou v souvislosti s péčí o děti setkat v současnosti a budoucnosti a slouží orientaci rodičů.

Prioritou není mít vyplněné všechny rubriky. Cílem je, aby se rodiče přesvědčili o tom, že přes všechny silné emoce, kterých jsou plní, je možné se o hlavních potřebných záležitostech domlouvat. Není tak nutné, aby rodiče vyplnili rodičovský plán ve všech bodech, ale aby si při jeho projednání uvědomili, že se budou muset nadále domlouvat ohledně záležitostí jejich dítěte.

Je logické, že přednostně mají být řešeny záležitosti, které jsou aktuální, nebo budou aktuální v dohledné době (zhruba do roka). Případně mohou být přednostně vybrány s aktivní účastí rodičů položky, u nichž se dá předpokládat, že dohoda možná bude, aby si rodiče vyzkoušeli, že dohoda je možná, a teprve poté začít jednat o spornějších bodech.

Někteří rodiče mají schopnost sami plán vytvořit, někteří rodiče naopak potřebují podporu profesionála. Část rodičů nevidí v rodičovském plánu smysl a těm je třeba pomoci pochopit, že domluvené způsoby řešení situací předejdou mnoha pozdějším konfliktům a že není třeba mít dohodnuté vše, co schéma plánu obsahuje.

V první etapě práce s plánem se tak pracuje jen s aktuálními body. Jiní rodiče se cítí být ohroženi tím, že se v rámci rodičovského plánu k něčemu „definitivně“ zavážou. Těmto rodičům je třeba vysvětlit, že v péči o děti není definitivního nic a vždy je možné dohodu měnit podle měnících se potřeb dítěte.

Rodičovský plán představuje mimosoudní dohodu. Pokud se rodiče v rámci rodičovského plánu dohodli podstatných náležitostech a na jednání u soudu jejich dohoda trvá, může soud z rodičovského plánu vycházet a schválit dohodu rodičů

v bodech, které vyžadují rozhodnutí soudu (tedy podoba péče, případně výživné a úprava styku).

Následuje vzor rodičovského plánu, tento byl vypracován na podkladě vzorů z jiných okresů a vhodně adaptován spolupracujícími odborníky pro potřeby okresu Písek.

Vážení rodiče,

V situaci velké životní změny, ve které jste, je nutné vyjednat si přijatelná pravidla vašeho dalšího fungování v rodičovských rolích. Tomu má pomoci soubor otázek shrnutých do rodičovského plánu. Může se vám na první pohled zdát rozsáhlý. Je sestaven tak, aby se nezapomnělo na něco, co se později může ukázat jako důležité, i když se vám to dnes tak zdát nemusí.

Rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, nezáleží na tom, který z nich má dítě v péči (ať již na základě dohody nebo podle rozhodnutí soudu). Jejich postavení je rovnocenné. Rodičovskou odpovědnost mají rodiče vykonávat ve shodě a v souladu se zájmy dítěte. V zájmu dítěte je, aby se na jeho výchově podíleli oba rodiče; potřebuje jejich lásku a zájem bez ohledu na skutečnost, že rodiče už společně nežijí.

Je několik možností, jak postupovat při vytváření rodičovského plánu. Pokud spolu dokážete mluvit, můžete na sestavení plánu pracovat od počátku společně. V opačném případě můžete návrh rodičovského plánu vypracovat každý zvlášť, poté si návrhy předat, zjistit, v čem se shodujete, v čem nikoliv a pokusit se dohodnout.

Pokud se to nepodaří, doporučujeme vám využít sociálního pracovníka městského úřadu (OSPOD), případně mediátora, případně pracovníka rodinné poradny. Budete-li využívat při tvorbě plánu pomoci, bylo by dobré, aby ten, kdo vám bude asistovat, byl v kontaktu s vámi oběma.

Rodičovský plán se týká budoucího života vašich dětí. Proto si před jeho sestavováním vyslechněte jejich názory a přání, nechtějte však po nich, aby za vás rozhodovaly. Po sestavení plánu dětem řekněte, jak jste se dohodli.

Nevztahuje-li se nějaká otázka na vaši situaci, prostě ji přeskočte a pokračujte otázkou následující.

Typ péče

České právo rozlišuje tři typy péče:

- *Společná péče* spočívá v tom, že oba rodiče vykonávají péči o dítě, aniž by bylo třeba vymezit časové úseky, kdy bude dítě u jednoho z nich, jsou schopni se dohodnout na hrazení potřeb dítěte a se společnou péčí souhlasí. Dítě žije s nimi společně, nebo se mezi nimi střídá na základě dohody, není přitom nutné rozhodovat o částkách výživného.
- *Střídavá péče* spočívá v tom, že každý z rodičů vykonává péči o dítě po určitou dobu a rodiče se v určitých intervalech (obvykle jednoho nebo dvou týdnů) v péči střídají. Každý z rodičů přispívá druhému rodiči výživným za dobu, kdy je dítě v péči druhého rodiče. I v tomto případě mají rodiče právo se s dítětem stýkat a nadále oba vykonávají rodičovská práva.
- *Výlučná péče* spočívá v tom, že dítě je trvale v péči jednoho rodiče a druhý rodič na něj pravidelně přispívá výživným. S dítětem má právo se stýkat, přičemž doba tohoto kontaktu může činit i několik dní v týdnu (tzv. rozšířený styk) a nadále vykonává veškerá rodičovská práva. Dítě má právo na péči obou rodičů ve všech uvedených případech.

Jaký typ péče pokládáte za vhodný? (V případě, že máte víc nezletilých dětí, uveďte navrhovaný typ péče u každého z nich).

V případě, že máte víc dětí, je možné u dalších otázek odpovídat buď pro všechny děti stejně, nebo odpovědi formulovat pro jednotlivé děti zvlášť.

Potřeby dětí

Mají vaše děti nějaké zvláštní potřeby (vyvolané např. nemocí, povahovou zvláštností, poruchami učení)? Pokud ano, o jaké zvláštní potřeby jde?

Potřebují vaše děti dlouhodobou zdravotní péči, případně péči jiných specialistů? Pokud ano, jakou?

Bydliště a předávání dětí

Budou-li děti ve střídavé péči, od kdy do kdy budou v péči jednoho rodiče a v péči druhého rodiče?

Budou-li děti ve výlučné péči jednoho rodiče, kdy by měly trávit čas s druhým rodičem v průběhu roku (tedy v době mimo svátky a prázdniny)?

Jakým způsobem si budeme děti předávat?

Jakým způsobem spolu budeme při předávání dětí komunikovat?

Pokud by děti měly žít převážně s jedním rodičem, jak podpoříme jejich vztah s druhým rodičem?

Kdo další se bude na přímé péči o děti podílet?

Plánujete v dohledné době žít na stejném místě jako nyní?

Pokud byste se chtěli odstěhovat do jiného bydliště, než budou děti dospělé, je třeba, aby s tím druhý rodič souhlasil. S jakým předstihem by měl rodič, který chce změnit místo pobytu oznámit svůj úmysl druhému rodiči?

Pokud bude nutné pohlídat děti v době, kdy budou u vás, koho o hlídání budete žádat?

Pokud jsou bydliště rodičů natolik vzdálená, že s cestou dětí od jednoho k druhému jsou spojené náklady, kdo je bude platit?

Pokud dojde k výjimečným situacím (nemoc dítěte, školní akce), jak budeme domlouvat změny v péči o děti?

Když se děti budou přesouvat z jedné domácnosti do druhé, jaké věci si s sebou budou brát? Bude možné, aby si s sebou braly i domácí zvířata?

Přímá péče o děti, zajištění jejich bezpečí

Jaká pravidla týkající se používání mobilů a dalších elektronických přístrojů dětmi budeme uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se stravování dětí budeme uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se spánku dětí budeme uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se kouření, alkoholu a drog budeme u dětí uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se kouření, alkoholu a drog nás dospělých budeme uplatňovat, když budeme v kontaktu s dětmi?

Jaká pravidla týkající se prezentace dětí na jejich účtech na sociálních sítích budeme uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se prezentace dětí na účtech nás dospělých na sociálních sítích budeme uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se domácí přípravy dětí na školu budeme uplatňovat?

Jaká pravidla týkající se samostatného pohybu dětí mimo domov (případně přespávání jinde) budeme uplatňovat?

Školská zařízení a komunikace s nimi

Navštěvují již děti nějaké školské zařízení?

Pokud ano, mají ve stávajícím školském zařízení zůstat?

Pokud ne, jaké školské zařízení a v jakém místě by měly navštěvovat (MŠ, ZŠ, LŠU)?

Budou-li děti v péči jednoho rodiče, jak zajistíme, aby měl druhý rodič informace o jejich prospěchu, školních aktivitách, třídních schůzkách a případných problémech?

Pokud existuje elektronická komunikace mezi školou a rodiči, budeme mít do ní přístup oba?

Budou-li děti v péči jednoho rodiče, jakým způsobem a jak často by měl být informován druhý rodič o jejich prospěchu, školních aktivitách, třídních schůzkách a případných problémech?

Jakým způsobem bude zajištěna naše účast na třídních schůzkách? Pokud se jich bude účastnit pouze jeden z rodičů, jakým způsobem bude druhého informovat o jejich průběhu?

Jakým způsobem se budeme domlouvat o domácí přípravě dětí na školu?

Jakým způsobem budeme omlouvat neúčast dětí ve škole (např. z důvodu nemoci)?

Může být důvodem pro neúčast dětí ve vyučování trávení dovolené s jedním rodičem? Pokud ano, v jakém rozsahu?

Máte představu o dalším vzdělávání vašich dětí – jakou základní, střední, vysokou či jinou školu by měly navštěvovat?

Bylo by vhodné podpořit vaše děti, aby měli naději na dobré vzdělání zvláštními kurzy, přípravou na přijímací zkoušky, doučováním? Jak případně budete tyto formy podpory platit?

Mimoškolní aktivity

Jsou nějaké sporty nebo jiné zájmové činnosti, kterým se naše děti věnují?

Má některý z nás blíže k těmto sportům nebo činnostem než druhý z nás?

Měl by být počet sportovních a zájmových aktivit našich dětí omezen? Pokud ano, jakým způsobem?

Jsou konkrétní sporty nebo zájmové aktivity, kterých by se naše děti neměly účastnit nebo by se jich měly účastnit až po dosažení určitého věku? Pokud ano, o které sporty či aktivity se jedná?

Jakým způsobem zajistíme účast dětí na mimoškolních aktivitách, případně doprovod na tyto aktivity?

Jakým způsobem budeme o mimoškolní činnosti našich dětí komunikovat? Jak budeme řešit situace, kdy sport nebo zájmová aktivita dětí bude vyžadovat změnu v dohodnutém režimu péče o děti?

Jakým způsobem budeme financovat sportovní a zájmové činnosti našich dětí?

Zdravotní péče, péče dalších specialistů

Jakým způsobem budeme rozhodovat o výběru zdravotní pojišťovny pro naše děti?

Jakým způsobem si budeme předávat kartu zdravotního pojištění našich dětí?

Jakým způsobem budeme pro naše děti vybírat poskytovatele zdravotní péče?

Jakým způsobem zajistíme placení zdravotní péče (např. rovnátka na zuby, brýle) o děti, která není krytá zdravotním pojištěním?

Budou-li děti ve výhradní péči jednoho rodiče, jakým způsobem by měl být informován druhý rodič o jejich zdravotním stavu, případně o náhlé vážné změně zdravotního stavu?

Bude možné, aby vážně nemocné dítě rodič navštívil v domácnosti rodiče, ve které dítě stoná?

Jakým způsobem si budeme v případě potřeby předávat zdravotnickou dokumentaci dětí?

Jakým způsobem bude zajištěna péče o děti, pokud jim jejich zdravotní stav neumožní navštěvovat školské zařízení? Bude-li jeden z rodičů kvůli krátkodobé péči o děti z důvodu jejich nemoci pobírat ošetrovné, bude mu druhý rodič kompenzovat výpadek příjmu? Pokud ano, jakým způsobem?

Jakým způsobem budou vybírání další specialisté, jejichž péči děti budou potřebovat (psycholog, logoped, speciální pedagog aj.)?

Pokud bude nutné péči dalších specialistů platit, jak ji budeme platit?

Jakým způsobem budeme informováni o průběhu a výsledcích této péče?

V případě nemoci dětí, jakým způsobem se budeme informovat o změnách v dietě, v pohybovém režimu apod.?

Prázdniny a svátky

Jakým způsobem zajistíme péči o děti po dobu letních prázdnin? Do jakého data před prázdninami je třeba, abychom si dohodli prázdninový program s dětmi?

Jakým způsobem zajistíme péči o děti po dobu jarních prázdnin?

Jakým způsobem budou děti trávit „Mikuláše“, vánoční svátky, Silvestr, Nový rok, Velikonoce?

Jakým způsobem a kde budou děti slavit své narozeniny a svátky? Kdo bude oslavy organizovat? Jak budeme hradit náklady na tyto oslavy?

Jakým způsobem budou děti slavit narozeniny a svátky jednoho rodiče a druhého rodiče?

Existují jiné osoby, na jejichž oslavách narozenin, svátků či jiných výročí, by děti neměly chybět? Pokud ano, kdo je na tyto oslavy bude doprovázet?

U jakých cest jednoho rodiče s dětmi je třeba předem informovat druhého rodiče? S jakým předstihem před cestou má být druhý rodič o záměru prvního rodiče cestovat s dětmi informován?

Jakým způsobem si budeme před cestami do zahraničí předávat cestovní doklady dětí?

Finance

Jakým způsobem zajistíme úhradu běžných výdajů dětí?

Co budeme považovat za mimořádné výdaje, které pravděpodobně děti budou mít? Jakým způsobem budeme zajišťovat úhradu mimořádných výdajů dětí? V jakém předstihu bude druhý rodič informován o možném mimořádném výdaji?

Jakým způsobem budeme provádět daňové odpočty na děti?

Měly by být děti pojištěny? O jaký druh pojištění by případně mělo jít? Jakým způsobem budeme případně platit pojistné?

Měly by se dětem spořit peníze? Pokud ano, jakým způsobem a kdo bude peníze poskytovat?

Jaké kapesné budeme dětem dávat, jak často a kdo jim ho bude dávat?

Budeme se předem domlouvat na tom, jaké dárky od nás děti budou dostávat?

Kontakty dětí s příbuznými a dalšími lidmi

Jak budou probíhat kontakty dětí s prarodiči?

S kterými dalšími příbuznými nebo přáteli by měly děti trávit čas a udržovat vztahy?

Partner rodiče, který s ním žije v jedné domácnosti, se podle platného práva má podílet na výchově dětí. Proto nejde kontakt mezi ním a dětmi bez vážného důvodu omezovat. Existují osoby, se kterými by děti čas trávit neměly a proč?

Komunikace dětí a rodičů

Jaké pravidlo bude platit pro komunikaci dětí s rodičem v době, kdy s ním nejsou? Jaký způsob komunikace bude vhodný (telefon, SMS, e-mail, videohovor, chat...)? Která doba během dne bude na tuto komunikaci vhodná? Jaká by měla být častost a délka takové komunikace?

Kdo bude dětem platit náklady na telefon a telefonní hovory?

Komunikace mezi rodiči

Jakým způsobem budeme v kontaktu? (Osobním setkáváním při předávání dětí? Telefonem domů? Telefonem do práce? E-mailem? Prostřednictvím třetí osoby? Jiným způsobem?)

Budeme dodržovat při naší komunikaci nějaká omezení? (Mohou se týkat nevhodného času ke komunikaci, nevhodné častosti komunikace, nevhodných témat.)

Souhlasíte s tím, že se navzájem nebudete kritizovat před dětmi a že nebudete kritizovat před dětmi ani další vám blízké lidi?

Souhlasíte s tím, že nebudete děti využívat jako prostředníky při komunikaci s druhým rodičem?

Souhlasíte s tím, že o problémech, které byly nebo jsou ve vašem vztahu s druhým rodičem, nebudete hovořit s dětmi?

Jsou ještě další věci, na kterých je potřeba se domluvit?

Jakým způsobem bude možné měnit rodičovský plán?

Je v dohledu situace, která bude změnu rodičovského plánu vyžadovat?

Jak budeme postupovat v případě, že to, co je v rodičovském plánu napsáno, nebude někdo z nás dodržovat?

Literatura

- Havlíková, J., Hubíková, O. (2017): Spolupráce mezi sociálními pracovníky a lékaři: příklad řízení o příspěvku na péči. Zprávy VUPSV, Praha.
- Matoušek O. a kol. (2015): Děti a rodiče v rozvodu. Portál: Praha.
- Rudolph, J. (2014): Ty jsi moje dítě. T. Podivínský: Praha.
- Tomešová, J. (2019): Dohody rodičů – soudem schválené a mimosoudní. Právní prostor, 17.10.2019.
- <http://pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/dohody-rodicu-soudem-schvalene-a-mimosoudni>

Vydal

Prostor pro sociální práci, z.s.,
Husovo náměstí 2/24, 397 01 Písek

Autoři

Oldřich Matoušek, PhDr. Doc.
JUDr. Jana Tomešová
PhDr. Sylva Hönigová
Mgr. Ivana Kahovcová
Mgr. Andrea Veselá Vondrášková
a kolektiv spolupracovníků

Ilustrace, grafická úprava a sazba

Jenda Neuwirth

Tisk

HERBIA spol. s r.o.

